

มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองงานล้อเลียน ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย Legal Measures in the Protection of Parody According to Thailand Copyright Law

วรภัทร รัตนพานิชย์¹

ภาควิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถนนงามวงศ์วาน เขตจตุจักร

กรุงเทพฯ 10900 เมลติดต่อ: fsocwpr@ku.ac.th

Warapat Ratanapanich

Department of Law, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, 50 Ngamwongwan Road, Chatuchak,

Bangkok 10900 E-mail: fsocwpr@ku.ac.th

Received: September 28, 2023; Revised: November 6, 2024, 2024; Accepted: November 12, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ ศึกษาพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ไม่ได้กำหนดให้งานล้อเลียนเป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์อย่างชัดแจ้ง และมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์กฎหมายลิขสิทธิ์กับงานล้อเลียนระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ (2) เพื่อเสนอแนะให้พัฒนากฎหมายเกี่ยวกับงานล้อเลียนอย่างเหมาะสม งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลจากตำรา งานวิจัย บทความวิชาการ ผลการวิจัย พบว่า (1) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่ได้กำหนดให้งานล้อเลียนเป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์อย่างชัดแจ้ง ทำให้เกิดปัญหาการตีความกฎหมาย (2) การเปรียบเทียบและการวิเคราะห์กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี และประเทศเนเธอร์แลนด์ พบว่า มีหลักเกณฑ์กำหนดว่างานล้อเลียนอันเป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ต้องไม่มีวัตถุประสงค์เชิงพาณิชย์ และต้องมีอารมณ์ขัน แต่ประเทศไทยไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ว่างานล้อเลียนเป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ (3) ข้อเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ดังนี้ คือ (3.1) เพิ่มคำนิยามของงานล้อเลียนให้ชัดแจ้ง (3.2) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของงานล้อเลียนที่เป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์การกำหนดดังกล่าวต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร

คำสำคัญ: งานล้อเลียน กฎหมายลิขสิทธิ์ ข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
(Assistant Professor, Department of Law, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University)

Abstract

This research article aims to study the Legal problem under Copyright Act B.E. 2537, which does not define parody works as exception to copyright infringement. The objectives of this research are: (1) to compare and analyze copyright law and concept of parody between Thailand and other jurisdiction and; (2) to provide recommendations for developing an appropriate legal framework pertaining to parody. This qualitative research examined documents including textbooks, research papers, and academic articles. This research findings indicate that (1) the Copyright Act B.E. 2537 does not explicitly stipulate parody works as exception to copyright infringement. This lack of clarity presents significant challenges in terms of legal interpretation. (2) when conducting comparative analysis of copyright law in Thailand and several other nations, such as France, Germany, and the Netherlands, it becomes evident that the criteria for defining parody is provided as an exception to copyright infringement in these jurisdictions typically include non-commercial use and the integration of humor. Where as in Thailand, there are no established criteria for designating parody as an exception to copyright infringement. (3) The recommendations for amending Copyright Act B.E. 2537 are: (3.1) the inclusion of a formal definition of parody and (3.2) the establishment of specific criteria and conditions under which parody may be recognized as an exception to copyright infringement. These provisions should ensure that the use of parody does not result in unreasonable detriment to the rights to the copyright owner.

Keywords: Parody, Copyright Law, Exceptions from Copyright Infringement

1. บทนำ

ในปัจจุบันลิขสิทธิ์นั้นเป็นทรัพย์สินทางปัญญาอย่างหนึ่งอันเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ แต่การที่จะได้รับความคุ้มครองในงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้นมานั้นงานนั้นต้องเป็นงานที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ด้วย อย่างไรก็ตามงานล้อเลียนมีประโยชน์ต่อสังคม เนื่องจากงานล้อเลียนสะท้อนถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและแรงดึงดูดต่อผู้ที่สนใจในอารมณ์ขันผ่านมุมมองของผู้ล้อเลียน งานล้อเลียนทำให้เกิดการแสดงเสรีภาพของการแสดงความคิดเห็นของผู้ล้อเลียน

โดยทั่วไปแล้วงานล้อเลียนผลงานของผู้อื่นนั้นเป็นการทำซ้ำหรือดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยผู้ล้อเลียนมีเจตนาเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันหรือเพื่อใช้ในการวิจารณ์ การสร้างงานล้อเลียนนั้นเป็นงานสร้างสรรค์อันมีรากฐานมาจากการอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประโยชน์เจ้าของลิขสิทธิ์กับผู้ล้อเลียน เมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ฟ้องผู้ล้อเลียนว่าละเมิดลิขสิทธิ์ เพราะพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ของประเทศไทยห้ามมิให้ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของลิขสิทธิ์งานนั้นผู้ล้อเลียนจึงนำหลักการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมมาใช้เป็นข้อต่อสู้ในชั้นศาล แต่มาตรา 32 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ไม่ได้กำหนดให้งานล้อเลียนเป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์อย่างชัดแจ้ง ทำให้เกิดปัญหาการตีความทางกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษากฎหมายลิขสิทธิ์ของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับงานล้อเลียน โดยเปรียบเทียบและวิเคราะห์หลักเกณฑ์งานล้อเลียนที่เป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ในกฎหมายต่างประเทศที่สอดคล้องกับปัญหาและสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การก้าวทันพลวัตความเปลี่ยนแปลงด้านกฎหมายของสังคมต่างประเทศที่ทันสมัย เพื่อพัฒนามาตรา 32 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

2. ความสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับงานล้อเลียน

งานล้อเลียนเป็นการดัดแปลงงานของบุคคลอื่นเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันหรือเพื่อถากถาง โดยใช้งานล้อเลียนเป็นเครื่องมือในการวิจารณ์งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้สร้างสรรค์กับผู้ล้อเลียน เนื่องจากกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยห้ามมิให้มีการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ผู้ล้อเลียนจะป้องกันตนเองจากการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอาศัยเรื่องการใช้อย่างเป็นธรรมเข้ามาเป็นข้อต่อสู้ในกรณีถูกฟ้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์

เมื่อการสร้างงานล้อเลียนที่มีลักษณะของการวิพากษ์วิจารณ์งานต้นฉบับหรือมีลักษณะเป็นการแสดงความคิดเห็นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งหากการแสดงความคิดเห็นอยู่บนพื้นฐานของความสุจริตและไม่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใดเกินสมควรและไม่มีลักษณะที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่นนี้งานล้อเลียนควรจะได้รับความคิดคุ้มครองในแง่ของกฎหมายตามหลักเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลอันเป็นหลักตามรัฐธรรมนูญ งานล้อเลียนเกิดขึ้นจำนวนมากจนกลายเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้น การตีความกฎหมายลิขสิทธิ์จึงควรให้ความสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน อันเป็นการส่งเสริมกฎหมายให้เป็นที่ยอมรับและเหมาะสม

ประเภทของงานล้อเลียนสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ (1) งานล้อเลียนอันมีวัตถุประสงค์เพื่อความตลกขบขัน เป็นงานซึ่งผู้ล้อเลียนต้องการที่จะล้อเลียนงานต้นฉบับ โดยเฉพาะเจาะจงโดยผู้ล้อเลียนนำเนื้อหาบางส่วนมาแก้ไขตัดแปลง ล้อเลียนความคิด ทศนคติ เพื่อสร้างอารมณ์ขัน (2) งานล้อเลียนอันมีวัตถุประสงค์เพื่อความตลกขบขัน และเพื่อวิจารณ์งานต้นฉบับนั้นผู้ล้อเลียนมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างอารมณ์ขัน แต่ก็แฝงไว้ด้วยการวิจารณ์งานต้นฉบับสอดแทรกลงไปในงานล้อเลียน (3) งานล้อเลียนอันมีวัตถุประสงค์เพื่อเสียดสีสิ่งอื่นใดนอกเหนือจากงานต้นฉบับ โดยล้อเลียนงานต้นฉบับเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเสียดสีหรือโจมตีสิ่งอื่น ๆ เช่น สังคม ศาสนา หรือการเมือง²

เนื่องจากกฎหมายลิขสิทธิ์เกี่ยวกับงานล้อเลียนบัญญัติไม่ชัดเจนและไม่เพียงพอด้วยการปรับใช้มาตรา 32 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 อันเป็นกฎหมายหลักซึ่งข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ต้องเป็นไปตามที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กำหนดไว้ เช่น ต้องเป็นการกระทำต่องานอันมีลิขสิทธิ์อย่างเหมาะสมและพอสมควร ทำสำเนาไปใช้ประโยชน์ในปริมาณพอสมควรและได้อ้างอิงชื่อผู้สร้างสรรค์ และไม่ได้ทำเพื่อแสวงหากำไร เพื่อมิให้เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับความเสียหายจากการที่มีบุคคลอื่นนำงานของตนไปใช้ประโยชน์โดยมิได้รับอนุญาต

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ของประเทศไทยมีการนำหลักการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมปรากฏในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 บัญญัติว่า

“การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หากไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

² ปณิธาน พูลรักษ์, “ปัญหาในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานอันมีลักษณะเป็นการล้อเลียนผลงานต้นฉบับ,” (สารนิพนธ์นิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), 19-20.

ภายใต้บังคับบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามวรรคหนึ่ง มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้ (1) วิจัยหรือศึกษางานนั้นอันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร (2) ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัวหรือญาติสนิท (3) ดิจิม วิจารณ์ หรือแนะนำผลงานโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น (4) เสนอรายงานข่าวทางสื่อสารมวลชนโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น (5) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาลหรือเจ้าพนักงาน ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย หรือในการรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว (6) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอนเพื่อประโยชน์ในการสอนของตน อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร (7) ทำซ้ำ ดัดแปลง บางส่วนของงาน หรือตัดทอนหรือทำบทสรุปโดยผู้สอนหรือสถาบันศึกษา เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสถาบันศึกษา ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อหากำไร (8) นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและตอบในการสอบ”

เมื่อพิจารณาจากมาตรา 32 แล้วจะพบว่า มีปัญหาทางกฎหมายโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ **ประการที่หนึ่ง** มาตรา 32 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หากไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมาย ของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์” ได้วางหลักการทั่วไปที่เป็นหัวใจ แก่การกระทำต่องานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ว่าการกระทำที่แม้จะเป็นการใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก็ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากการกระทำดังกล่าวมีลักษณะดังต่อไปนี้ (1) การกระทำนั้นไม่ขัดต่อการแสวงหาผลประโยชน์ตามปกติจากงานนั้นของเจ้าของลิขสิทธิ์ และ (2) การกระทำนั้นจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร³ **ประการที่สอง** การกระทำซึ่งเป็นการไม่ขัดต่อการแสวงหาผลประโยชน์ตามปกติจากงานอันมีลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ หมายถึง การกระทำซึ่งเป็นการใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวโดยตามปกติการณแล้วไม่มีลักษณะเป็นการขัดขวางไม่ให้เจ้าของลิขสิทธิ์ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการแสวงหาผลประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นตามปกติ เช่น การทำสำเนางานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรมซึ่งเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์เพียงแค่นำคำนำเท่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นการขัดต่อสิทธิใด ๆ ของเจ้าของลิขสิทธิ์ เป็นต้น แต่การกระทำใดจะเข้าลักษณะดังกล่าวไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัวต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป และการกระทำอันไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิ

³ ธัชชัย ศุภผลศิริ, กฎหมายลิขสิทธิ์พร้อมด้วยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2544), 232.

อันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรนั้น หมายถึง การกระทำอันเป็นการใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวซึ่งตามพฤติการณ์แล้วเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร เช่น การทำซ้ำสำเนาในส่วนของตอนอวสาน⁴

ประการที่สาม คือ ปัญหาเกี่ยวกับการใช้เงื่อนไขทั่วไปในมาตรา 32 วรรคแรกว่าสามารถใช้มาตรา 32 วรรคแรกนี้โดยลำพัง เพื่อพิจารณาเป็นเหตุให้ยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งมีผู้ให้ความเห็นเป็น 2 แนวทาง แนวทางที่หนึ่ง เห็นว่า มาตรา 32 วรรคแรกไม่ใช่บทบัญญัติที่จะใช้เป็นข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์โดยเอกเทศเพราะบทบัญญัติอื่น ๆ ได้กำหนดข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้โดยเฉพาะแล้ว แนวทางที่สอง เห็นว่าอาจใช้หลักเกณฑ์ของมาตรา 32 วรรคแรกได้ตามลำพังเพื่อพิจารณาว่าการกระทำอย่างใดเป็นข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ เนื่องจากเหตุผลด้านถ้อยคำของกฎหมาย คือ มาตรา 32 วรรคแรกนี้มีความสมบูรณ์อยู่ในตัวโดยบัญญัติไว้แล้วว่าการกระทำดังกล่าวด้วยเงื่อนไขที่วางไว้ การกระทำนั้นไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์⁵ อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นแนวทางที่สอง เนื่องจากการกระทำที่มีลักษณะอย่างใด ตามมาตรา 32 วรรคสองซึ่งเป็นการใช้สิทธิที่เป็นธรรมชาติต้องไม่เป็นการขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรตามมาตรา 32 วรรคแรก ส่วนการกระทำใดที่ไม่เข้าการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 32 วรรคสอง แต่มีลักษณะที่เป็นไปตามมาตรา 32 วรรคแรกย่อมถือว่าเป็นการใช้สิทธิที่เป็นธรรมอยู่ในตัวเองอยู่แล้ว

3. การเปรียบเทียบและวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับงานล้อเลียน ระหว่างประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศไทย

ลักษณะทั่วไปของลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งซึ่งแสดงสิทธิในลิขสิทธิ์จะมีลักษณะดังต่อไปนี้ (1) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว กล่าวคือ ผู้ทรงสิทธินั้นจะมีอำนาจห้ามมิให้บุคคลอื่น ๆ ลอกเลียนผลงานของเขาได้ (2) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิทางทรัพย์สิน เพราะลิขสิทธิ์นั้นได้มาเมื่อชิ้นงานชิ้นหนึ่งได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นจากการใช้สติปัญญา ความรู้ความสามารถ พลังของผู้สร้างสรรค์ซึ่งถือว่าสิ่งเหล่านี้มีคุณค่ามีราคาในตัวเอง

⁴ อำนาจ เนตยสุภา และชาญชัย อารีวิทยาเลิศ, *คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์* (กรุงเทพฯ: วิทยุชน, 2558), 131-133.

⁵ พิษณุสินี สุขสุดประเสริฐ, “การคุ้มครองงานล้อเลียน (Parody) ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย,” (สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2551), 58.

เมื่อผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสิ่งที่มีคุณค่ามีราคาเช่นนี้ขึ้นมาแล้ว สิ่งที่เขาได้รับตอบแทนมา คือ ลิขสิทธิ์ในงานนั้นจึงเป็นที่ยอมรับว่าลิขสิทธิ์ คือ สิทธิที่เป็นทรัพย์สินรูปหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เป็นอำนาจหากันมิให้ผู้อื่นมาละเมิดสิทธิทั้งหลายที่ตนมีอยู่ โดยลิขสิทธิ์จัดได้ว่าเป็นทรัพย์สินนั้น เจ้าของลิขสิทธิ์จึงสามารถโอนสิทธิของตนให้ผู้อื่นไปทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้หรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิของตนก็ได้ (3) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิที่มีจำกัดเวลา เนื่องจากลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางการที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้มาเป็นการตอบแทนแก่การทุ่มเทกำลังกาย กำลังสติปัญญา สร้างสรรค์งานขึ้นมาเป็นประโยชน์แก่สังคมและในขณะเดียวกันก็คำนึงถึงประโยชน์ของสังคมที่จะได้ใช้งานนั้นด้วย อายุลิขสิทธิ์จึงถูกกำหนดไว้ด้วยเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าน่าจะเป็นการตอบแทนที่พอสมควรแก่ผู้สร้างสรรค์งานนั้น โดยอายุของลิขสิทธิ์ที่สิ้นสุดลงแล้วถือว่างานที่เคยมีลิขสิทธิ์นั้นเป็นสมบัติสาธารณะที่ผู้อื่นสามารถใช้ประโยชน์ได้ (4) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิ หมายความว่า เจ้าของลิขสิทธิ์นั้นจะมีสิทธิอยู่หลายประการในงานชิ้นหนึ่ง เช่น ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่สู่สาธารณชน ดังนั้นเจ้าของลิขสิทธิ์อาจจะโอนหรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธินั้นทั้งหมดรวมกันหรือแยกกันก็ได้⁶

3.1 ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ของต่างประเทศกับประเทศไทย

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ของประเทศฝรั่งเศส ประเภทของงานที่สามารถได้รับความคุ้มครองด้านลิขสิทธิ์ในประเทศฝรั่งเศส ได้แก่ (1) หนังสือ แผ่นพับ และงานวรรณกรรม (2) การบรรยาย การปราศรัย การเทศนา (3) งานละครหรือละครเพลง (4) งานนาฏกรรม งานออกแบบทำเดิน การแสดงละครสัตว์ (5) งานดนตรีกรรม บทประพันธ์เพลงที่มีหรือไม่มีถ้อยคำ (6) งานภาพยนตร์และงานอื่น ๆ ที่ประกอบด้วยลำดับภาพเคลื่อนไหวที่มีหรือไม่มีเสียงเรียกรวมกันว่างานโสตทัศนวัสดุ (7) งานภาพวาด จิตรกรรม สถาปัตยกรรม ภูมิภากรรม งานแกะสลัก (8) งานกราฟิกและการพิมพ์ (9) งานภาพถ่าย (10) งานศิลปะประยุกต์ (11) ภาพประกอบ (12) แผนผัง ภาพร่างและงานพลาสติกเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ สถาปัตยกรรม และวิทยาศาสตร์ (13) ซอฟต์แวร์รวมถึงฮาร์ดแวร์การออกแบบ⁷

⁶ พงศกร เพ็ญจันทร์, “ปัญหาทางกฎหมายบางประการเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์และข้อมูลการบริหารสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2561), 19-20.

⁷ Intellectual Property Code of France 1992, Section 112-1.

สิทธิในการดัดแปลงงานที่มีลิขสิทธิ์เพื่อวัตถุประสงค์ในการล้อเลียนถือเป็นสิทธิตามกฎหมายในประเทศฝรั่งเศสอยู่บนพื้นฐานของหลักเสรีภาพในการแสดงออก และเมื่องานงานหนึ่งได้ถูกสื่อสารกับสาธารณชนไม่ว่าในรูปแบบใดก็ตาม ผู้สร้างสรรค์งานนั้นไม่สามารถห้ามการกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นได้ อาทิ การวิเคราะห์ การสืบค้น การทบทวน การรายงานข่าว การนำไปใช้ในแคตตาล็อก งานล้อเลียน งานล้อเลียนทางศิลปกรรม ดนตรีกรรมหรือวรรณกรรม ภาพล้อเลียนบุคคล และการเข้าถึงฐานข้อมูลตามข้อตกลงสัญญา⁸

งานล้อเลียน หมายถึงการสร้างสรรค์ผลงานที่มีจุดประสงค์เพื่อเยาะเย้ย เหน็บแนม หรือสร้างอารมณ์ขัน โดยการดัดแปลงจากงานต้นฉบับที่มีลิขสิทธิ์ ซึ่งในประเทศฝรั่งเศสมีกฎหมายรองรับการทำงานล้อเลียนตาม มาตรา 122-5 แห่งประมวลกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ค.ศ. 1992 งานล้อเลียนมีหลายรูปแบบ ได้แก่ งานล้อเลียน (Parody) ที่มักใช้กับผลงานศิลปะ เช่น ภาพยนตร์ ดนตรี และวิดีโอเกม ในขณะที่การตูนล้อเลียน (Caricature) และการเลียนแบบ (Pastiche) มักเกี่ยวข้องกับผลงานภาพหรือวรรณกรรม ทั้งนี้ การล้อเลียนทุกรูปแบบมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความบันเทิงและวิพากษ์วิจารณ์ผ่านการดัดแปลงงานต้นฉบับอย่างสร้างสรรค์⁹

มาตรา 122-5 แห่งประมวลกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศฝรั่งเศส ค.ศ. 1992 รับรองสิทธิเพื่อลอกเลียนงานศิลปะที่ล้อเลียน หรือละครใบ้เพื่อล้อเลียนเสียดสี และแนวคำพิพากษาวางหลักว่างานล้อเลียนต้องมีอารมณ์ขัน และการเปลี่ยนแปลงหรือการแก้ไขที่เป็นสาระสำคัญของงานลิขสิทธิ์โดยปราศจากความตั้งใจที่จะสร้างความเสียหายให้ผู้สร้างสรรค์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ว่าทางการเงินหรือทางศีลธรรมก็ตาม ให้สามารถใช้ในเชิงพาณิชย์ได้¹⁰

งานล้อเลียนอันเป็นข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ การประเมินว่าเป็นงานล้อเลียนหรือไม่ให้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ **ข้อแรก** วัตถุประสงค์ในงานล้อเลียนจำเป็นต้องมีอารมณ์ขันหรือมีเจตนาวิพากษ์วิจารณ์¹¹ และ**ข้อที่สอง** งานล้อเลียนต้องไม่มีผลกระทบต่อตลาดสำหรับงานต้นฉบับ และงานล้อเลียนต้องไม่แข่งขันกับงานต้นฉบับหรือต้องไม่ควรรสร้างความเสียหายให้แก่ผู้สร้างสรรค์ กล่าวคือ งานนั้นไม่ควรมีผลต่อสิทธิเชิงพาณิชย์หรือสิทธิโดยชอบธรรม การวิพากษ์วิจารณ์นั้น

⁸ Intellectual Property Code of France 1992, Section 122-5.

⁹ Dinush Mendis and Martin Kreuschme, *The Treatment of Parodies under Copyright Law in Seven Jurisdiction* (Bournemouth: Crown, 2013), 18.

¹⁰ Laetitia Lagarde and Carolyn Ang, "Parody in the UK and France: Defined by Humour?", accessed June 8, 2023, [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/9-625-2313?contextData=\(sc.Default\)&transitionType=Default&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/9-625-2313?contextData=(sc.Default)&transitionType=Default&firstPage=true).

¹¹ Mendis and Kreuschme, *The Treatment of Parodies under Copyright Law in Seven Jurisdiction*, 18-19.

เป็นสิ่งที่กระทำได้ แต่สาธารณชนจะต้องไม่ถูกหลอกลวงเรื่องงานต้นฉบับไม่ว่าในกรณีใด ๆ ในการใช้ประโยชน์จากข้อยกเว้นของงานล้อเลียน และหลีกเลี่ยงการฟ้องร้องทางกฎหมายจากเจ้าของผลงานในข้อหาละเมิดความเป็นเจ้าของ งานที่มีการปรับเปลี่ยนนั้นจะต้องเป็นการปรับเปลี่ยนที่เห็นได้ชัดในความเป็นจริง ตามหลักกฎหมายของฝรั่งเศส ลักษณะของอารมณ์ขันจากการปรับเปลี่ยนชิ้นงานที่ไม่มากพอจะไม่ปกป้องผู้ที่สร้างงานล้อเลียนนั้นได้ อาทิ ตามการพิจารณาคดีใน ค.ศ. 2002 ศาลอุทธรณ์กลับการตัดสินของศาลชั้นต้นโดยปฏิเสธการใช้ข้อยกเว้นของงานล้อเลียนในคดีที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกเสียง ในคดีนี้ ผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ฝรั่งเศสรายหนึ่งเผยแพร่ตีพิมพ์ และการเพิ่มความเห็นไม่ถือว่าเป็นการเยาะเย้ย แต่ไม่ควรเติมลงไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้สร้างสรรค์ การให้ความเห็นง่าย ๆ ในเพลง หากต่อการปรับเปลี่ยนเพลงด้วยตัวเพลงแล้วไม่เพียงพอที่จะถือเป็นข้อยกเว้นของงานล้อเลียน¹²

กล่าวโดยสรุป ข้อยกเว้นของงานล้อเลียนของฝรั่งเศสที่ถูกระบุไว้ภายใต้ มาตรา 122-5 ในประมวลกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศฝรั่งเศส ค.ศ. 1992 และเป็นไปตามหลักการเสรีภาพในการแสดงออก สะท้อนให้เห็นถึงการทราบถึงงานล้อเลียนในงานที่ใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และในเชิงขบขันที่มีอยู่แล้ว ประเทศฝรั่งเศสได้วางแนววิธีเสรีนิยมทราบเท่าที่เป็นไปตามเงื่อนไขคืองานล้อเลียนต้องรวมความมีอารมณ์ขัน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีลักษณะของความขบขัน ก็ต้องมีการดัดแปลงที่เห็นได้ชัดจากงานต้นฉบับ และงานดัดแปลงต้องไม่ควรจะสร้างความเสียหายให้แก่ผู้สร้างสรรค์ หรือต้องไม่ควรส่งผลต่อสิทธิทางจริยธรรมหรือเชิงพาณิชย์

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ของประเทศเยอรมนี พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1965 ของประเทศเยอรมนี หรือ Urheberrechtsgesetz: UrhG ซึ่งมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1965 ของประเทศเยอรมนียอมรับงานล้อเลียนภายใต้การใช้ลิขสิทธิ์โดยชอบธรรม ซึ่งได้รับการตีความในคดี The Alcolix and Asterix Persiflagen โดยศาลสูงสุดแห่งสหพันธรัฐได้อย่างอิงถึงมาตรา 5 แห่งรัฐธรรมนูญเยอรมนีที่รับรองสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพทางศิลปะ¹³ ศาลสูงสุดแห่งสหพันธรัฐส่งคดีกลับไปให้ศาลชั้นต้นพิจารณาว่าการล้อเลียนตัวละคร Alcolix จาก Asterix นั้นถือเป็นการใช้ลิขสิทธิ์โดยชอบธรรมได้หรือไม่ โดยศาลชั้นต้นได้วางหลักเกณฑ์ว่างานล้อเลียนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอารมณ์ขันสามารถอ้างหลักการใช้ลิขสิทธิ์โดยชอบธรรมได้และไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ การตัดสินดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการในมาตรา 5 ของรัฐธรรมนูญเยอรมนีที่รับรองสิทธิในการแสดงและเผยแพร่ความคิดเห็นผ่านการพูด การเขียน และภาพ รวมถึงเสรีภาพในการสร้างสรรค์งานศิลปะ¹⁴

¹² Ibid.

¹³ German Constitution, Article 5.

¹⁴ Paul Edward Geller, "A German Approach to Fair Use: Test Cases for Trips Criteria for Copyright Limitations?," *Journal of the Copyright Society of the USA* 57 (2001): 558-559.

งานล้อเลียนเป็นข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ การประเมินว่าเป็นงานล้อเลียนให้ใช้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ **ข้อแรก** วัตถุประสงค์ในงานล้อเลียนจำเป็นจะต้องมีอารมณ์ขันหรือมีเจตนาวิพากษ์วิจารณ์ และ**ข้อที่สอง** งานล้อเลียนต้องไม่มีผลกระทบต่อตลาด¹⁵

ประเทศเยอรมนีมีการนำ Information Society Directive ในปี ค.ศ. 2003 ซึ่งเป็นคำสั่งที่ออกตาม Directive 2001/29/EC Info Soc Directive เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2001 ในเรื่องความสอดคล้องกันของมุมมองเรื่องลิขสิทธิ์ เป็นเหตุให้ประเทศเยอรมนีแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1965 เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2003 โดยมาตรา 24 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1965 ของประเทศเยอรมนี รองรับหลักการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม ซึ่งมาตรา 24(1) กำหนดว่า งานอิสระที่ถูกสร้างขึ้นจากการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมของงานของบุคคลอีกคนอาจถูกตีพิมพ์และนำไปใช้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ของประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้รับการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ดัตช์ ค.ศ. 1912 (แก้ไขเพิ่มเติมใน ค.ศ. 2004) โดยมาตรา 18b ได้ยอมรับสิทธิในการสร้างสรรค์งานประเภทการ์ตูนล้อเลียน (Caricature) งานล้อเลียน (Parody) และการเลียนแบบงานศิลปะ (Pastiche) มาตรานี้ระบุว่าการเผยแพร่หรือทำซ้ำผลงานวรรณกรรม วิทยาศาสตร์ หรือศิลปะในบริบทของการล้อเลียน งานล้อเลียน หรือการเลียนแบบงานศิลปะไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม มีเงื่อนไขสำคัญว่าการใช้งานในลักษณะดังกล่าวต้องเป็นที่ยอมรับได้ตามกฎเกณฑ์ของประเพณีทางสังคม (Social Custom) ซึ่งเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองลิขสิทธิ์และการส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิดและการสร้างสรรค์¹⁶

งานล้อเลียนเป็นข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ การประเมินว่าเป็นงานล้อเลียนให้ใช้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ **ข้อแรก** วัตถุประสงค์ในงานล้อเลียนจำเป็นจะต้องมีอารมณ์ขันหรือมีเจตนาวิพากษ์วิจารณ์ และ**ข้อที่สอง** งานล้อเลียนต้องคำนึงถึงประเพณีทางสังคม¹⁷

¹⁵ Henri Mattila, "Parody And Copyright In The European Union Law," (master's thesis, Tampere University, 2019), 50.

¹⁶ Mendis and Krestschme, *The Treatment of Parodies under Copyright Law in Seven Jurisdiction*, 41-42.

¹⁷ Ibid.

กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศเนเธอร์แลนด์มีการให้ความสำคัญกับงานล้อเลียนที่คำนึงถึงสิทธิในการอ้างอิงงานต้นฉบับ โดยกฎหมายลิขสิทธิ์ของเนเธอร์แลนด์มีการปรับปรุงให้ทันสมัยด้วยการนำผลการค้นหาทางอินเทอร์เน็ตที่สร้างขึ้นโดยอัตโนมัติโดยมีการอ้างอิงงานต้นฉบับแล้ว ทั้งยังครอบคลุมภาพขนาดย่อด้วย สิทธิในการอ้างอิงงานต้นฉบับจึงถูกเปลี่ยนเป็นกลไกแห่งอิสระของข้อมูลที่รองรับบริการโปรแกรมค้นหาขั้นสูง ในบริบทของยุโรป เช่น การใช้สิทธิอ้างอิงในงานต้นฉบับ หรือการเผยแพร่ต่อสาธารณะเพื่อวัตถุประสงค์วิพากษ์วิจารณ์ เป็นต้น¹⁸

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ของประเทศไทย เมื่อบุคคลใดสร้างสรรค์งานขึ้นมา และงานดังกล่าวเป็นงานประเภทที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครอง บุคคลนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายลิขสิทธิ์ แต่หลายประเทศได้กำหนดหลักเกณฑ์บางประการขึ้นมาเพื่อเป็นข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม กล่าวคือ ให้สาธารณะชนได้ใช้ประโยชน์จากงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมา ทั้งนี้ ปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาต่าง ๆ รวมถึงด้านเทคโนโลยีและสติปัญญาและความคิดของผู้สร้างสรรค์ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมมาก ขณะเดียวกันเมื่อผู้สร้างสรรค์เป็นบุคคลในสังคมควรให้สังคมได้รับประโยชน์หรือใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ตนสร้างสรรค์ขึ้น จึงทำให้ประโยชน์สังคมส่วนรวมเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ด้วย¹⁹

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ต้องเป็นไปตามที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กำหนดไว้ เช่น ต้องเป็นการกระทำต่องานอันมีลิขสิทธิ์อย่างเหมาะสมและพอสมควร ทำสำเนาไปใช้ประโยชน์ในปริมาณพอสมควรและได้อ้างอิงชื่อผู้สร้างสรรค์ และไม่ได้ทำเพื่อแสวงหาผลกำไร เพื่อมิให้เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับความเสียหายจากการที่มีบุคคลอื่นนำงานของตนไปใช้ประโยชน์โดยมิได้รับอนุญาต

3.2 คำพิพากษาของต่างประเทศกับประเทศไทย

คำพิพากษาของประเทศฝรั่งเศส มีมาตรา 122-5 ในประมวลกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศฝรั่งเศส ค.ศ. 1992 และมีหลักเกณฑ์ของงานที่เป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยงานล้อเลียนต้องไม่มีวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์และงานล้อเลียนต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ งานล้อเลียนไม่เป็นอันตรายต่อสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของลิขสิทธิ์จึงจะไม่ใช่การละเมิดลิขสิทธิ์

¹⁸ Giuseppe Mazziotti, *EU Digital Copyright Law and the End-User*, (Berlin: Springer, 2018), 80. In Martin Senftleben, *Quotation Parody and Fair Use*, (Amsterdam: VU publishing, 2012), 388.

¹⁹ จีระประภา มากสิน, *คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2560), 156.

ใน ค.ศ. 2011 คดี *Moulinart v. Le Leopard Masque* ซึ่งงานล้อเลียนถูกนำมาใช้อ้างในการตัดสินคดีเกี่ยวข้องกับหนังสือเล่มหนึ่งที่มีตัวละครชื่อ Tintin หนังสือของจำเลยเกี่ยวข้องกับการผจญภัยของนักข่าวตัวน้อยที่ชื่อ Tintin และอ้างอิงจากสถานการณ์ในปัจจุบันและเป็นลักษณะอารมณ์ขันที่แตกดันสถานการณ์ทางภูมิรัฐศาสตร์ มูลนิธิ Moulinart เจ้าของลิขสิทธิ์ของตัวละคร Tintin ฟ้องร้องผู้ตีพิมพ์หนังสือฉบับนั้น คือ Le Leopard Masque โจทก์ฟ้องละเมิดลิขสิทธิ์ จำเลยให้การว่างานล้อเลียนของตนเป็นการล้อเลียนที่มีอารมณ์ขัน ไม่เป็นละเมิดลิขสิทธิ์ ศาลพิพากษาว่างานล้อเลียนของจำเลยที่มีวัตถุประสงค์เพื่ออารมณ์ขัน ทำให้จำเลยชนะคดี²⁰

ใน ค.ศ. 2008 คดี *Greenpeace v. Areva* โดยคดีนี้ Greenpeace ที่ปรับแก้โลโก้ Areva ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำการบำบัดของเสียจากนิวเคลียร์โดยแทนที่ตัว A ในคำว่า Areva ด้วยหัวกะโหลกที่มีเลือดและปลาดตาย ศาลในคดีนี้ตัดสินให้ Greenpeace แพ้โดยตัดสินว่า Greenpeace สร้างความเสียหายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ การปรับแก้โลโก้ดังกล่าวทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ชื่อเสียงของ Areva เนื่องจากการปรับแก้โลโก้สื่อให้เห็นว่าบริษัทสร้างความเสียหายที่ก่อให้เกิดอันตรายถึงแก่ชีวิต คดีนี้เป็นคำพิพากษาที่วางบรรทัดฐานว่า จำเลยมีการใช้รูปภาพล้อเลียนที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ ศาลพิพากษาว่างานล้อเลียนต้องไม่เป็นอันตรายต่อสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่การกระทำของจำเลยเป็นอันตรายต่อสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของลิขสิทธิ์จึงเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์²¹

คำพิพากษาของประเทศเยอรมนี มีมาตรา 24 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1965 ของประเทศเยอรมนี และมีหลักเกณฑ์ของงานที่เป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยใน ค.ศ. 1971 คดีของ *Disney-Parodie* ได้เกิดการตู่เสียดสี Walt Disney ถูกนำมาแสดงเพื่อสร้างตัวละครที่เป็นนางฟ้าในสวรรค์ตามคัมภีร์ศาสนาคริสต์ ศาลตัดสินว่างานล้อเลียนให้คำนึงถึงหลักการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม การกระทำของจำเลยมิได้มีอารมณ์ขันจึงเป็นละเมิดลิขสิทธิ์²²

ใน ค.ศ. 1993 *Asterix v. Falsches Spiel mit Alcolix*. หนังสือการ์ตูนฝรั่งเศส Asterix ในคดีนี้ โจทก์ที่หนึ่งเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในการนำซีรีส์การ์ตูน Asterix ไปใช้ รวมถึงตัวละครที่เกี่ยวข้อง โจทก์ที่สองเป็นผู้สร้างสรรค์ตัวละคร Asterix และการ์ตูน Asterix ขึ้นมา จำเลยเป็นผู้ตีพิมพ์และเป็นบรรณาธิการของหนังสือการ์ตูนที่ชื่อว่า *Falsches Spiel mit Alcolix. Die Parodie* คดีนี้ศาลพิพากษาว่า การกระทำของการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม ให้คำนึงถึง มาตรา 5 แห่ง

²⁰ Mendis and Krestschme, *The Treatment of Parodies under Copyright Law in Seven Jurisdiction*, 20.

²¹ Ibid.

²² Elizabeth Adeney, "Authors' Rights in Works of Public Sculpture: A German/Australian Comparison," *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 33, no. 2 (2002): 165.

รัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมนี ซึ่งคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออกอย่างชัดเจน และการประเมินว่าเข้าข่ายเป็นงานล้อเลียนนั้นกำหนดจากหลักเกณฑ์ความจำเป็นในการนำงานต้นฉบับมาใช้ แต่งานของจำเลยเป็นการล้อเลียนเกี่ยวกับความตายจึงมิได้เป็นงานล้อเลียนเนื่องจากงานล้อเลียนต้องไม่เป็นอันตรายต่อสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของลิขสิทธิ์²³

คดี Gies Eagle ค.ศ. 2003 ในคดีที่เกี่ยวข้องกับการตูนล้อเลียนสัญลักษณ์นกอินทรีของรัฐบาลของประเทศเยอรมนี ศาลสูงสุดของประเทศเยอรมนีได้ตัดสินว่า การใช้ภาพล้อเลียนดังกล่าวเพื่อวิจารณ์เรื่องการเก็บภาษีนั้นไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของศิลปิน Gies ผู้สร้างสรรค์ภาพนกอินทรีต้นฉบับในทศวรรษ 1950 โดยศาลอุทธรณ์ได้ปฏิเสธคำร้องขอคำสั่งห้ามใช้ภาพล้อเลียนและศาลสูงสุดได้ยืนยันคำตัดสินนี้โดยให้เหตุผลว่ามีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากภาพต้นฉบับไปสู่ภาพล้อเลียนอย่างเพียงพอจนถือเป็นการใช้ลิขสิทธิ์โดยชอบธรรม ศาลได้อธิบายว่าการล้อเลียนหรือการตูนเสียดสีต้องมีความแตกต่างในทางรูปลักษณะภายนอก และต้องมีความแตกต่างในทางความหมายและมุมมองระหว่างผลงานใหม่กับผลงานต้นฉบับ แม้ว่าภายนอกผลงานทั้งสองอาจมีลักษณะคล้ายกันก็ตาม ผลงานใหม่ต้องแสดงให้เห็นถึงการตีความหรือการเปลี่ยนแปลงแนวคิดอย่างชัดเจน โดยไม่ใช่แค่เลียนแบบหรือทำซ้ำผลงานต้นฉบับเท่านั้นอย่างชัดเจน จึงถือเป็นการใช้ที่เสรี นอกจากนี้ ศาลยังระบุว่าแม้การวิจารณ์จะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลงานดั้งเดิม แต่เป็นการวิพากษ์สภาพแวดล้อมหรือประเด็นที่เกี่ยวข้อง ก็ยังคงไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์²⁴

ในปี ค.ศ. 2014 คดี Deckmyn v. Vrijheidsfonds/Vandersteen ศาลตีความคำว่างานล้อเลียนแบบกว้าง ในการตัดสินคดีนี้ว่าการล้อเลียนด้วยการดัดแปลงตัดต่อให้นางแบบจากรูปร่างพอมัดัดแปลงเป็นนางแบบรูปร่างอ้วนมาก ลิขสิทธิ์ของโจทก์ยังไม่ถูกละเมิด เนื่องจากจำเลยได้รับอนุญาตให้ใช้ภาพถ่ายนั้นเป็นงานล้อเลียนภายใต้หลักการการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมตามมาตรา 24 (1) ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1965 ของประเทศเยอรมนี คดีนี้สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายเยอรมันอ้างอิงตาม มาตรา 24 (1) มาใช้กับคดีงานล้อเลียน ซึ่งคำพิพากษาคดีนี้ไม่ถูกต้อง จึงเป็นเหตุให้มีการพัฒนาวางหลักในเรื่องงานล้อเลียน โดย Court of Justice of the European Union หรือ CJEU เนื่องจากภายหลังจากที่มีคดีระหว่าง Deckmyn และ Vrijheidsfonds/Vandersteen ที่ไม่ได้นำข้อ 5 (3) (k) ของ Copyright Directive 2001/29/EC มาใช้ โดยข้อ 5(3) (k) ของ Copyright Directive 2001/29/EC กำหนดให้การกระทำเพื่อวัตถุประสงค์ล้อเลียนอาจจะเป็น

²³ Geller, "A German Approach to Fair Use: Test Cases for TRIPs Criteria for Copyright Limitations?" 558-559.

²⁴ Mendis and Krechtschme, *The Treatment of Parodies under Copyright Law in Seven Jurisdiction*, 31.

การตูนล้อเลียนหรือศิลปะล้อเลียนเป็นข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ในสหภาพยุโรป (EU) ไว้²⁵ ดังนั้นการระบุนิยามของคำว่างานล้อเลียนจึงเป็นเรื่องสำคัญ CJEU จึงกำหนดให้มีการระบุนิยามของ คำว่า งานล้อเลียนไว้ในข้อยกเว้นของข้อ 5 (3) (k) และ CJEU ได้กำหนดวิธีการพิจารณา 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง คำว่างานล้อเลียนต้องถูกกำหนดขึ้นโดยการพิจารณาความหมายทั่วไป ในขณะที่เดียวกันพิจารณาบริบททางสังคมและวัตถุประสงค์ของงานล้อเลียน นอกจากนี้ Copyright Directive 2001/29/EC กำหนดว่างานล้อเลียนต้องมีความแตกต่างอย่างชัดเจนสาระสำคัญของงานล้อเลียนคือการทำให้กล่าวถึงงานต้นฉบับที่มีอยู่ก่อนในขณะที่เดียวกันงานล้อเลียนต้องมีความแตกต่างอย่างชัดเจน และมีการแสดงอารมณ์ขันหรือเยาะเย้ย²⁶ กล่าวโดยสรุป คำนิยามใหม่ของคำว่า “งานล้อเลียน” ที่กำหนดโดย CJEU นั้นมีความหมายที่กว้างกว่านิยามเก่าที่กำหนดโดยกฎหมายเยอรมัน ตามที่ CJEU ได้กำหนดนิยามไว้ งานล้อเลียนจำเป็นจะต้องทำให้นึกถึงงานเดิมที่มีอยู่ก่อน แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดและสร้างการแสดงออกถึงอารมณ์ขันหรือเยาะเย้ย

คำพิพากษาของประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศเนเธอร์แลนด์มีมาตรา 18b ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ดัตช์ ค.ศ. 1912 (แก้ไขเพิ่มเติมใน ค.ศ. 2004) และมีหลักเกณฑ์ของงานที่เป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์จึงแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นอย่างมาก ศาลมีการนำหลักการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมมาใช้ในประเทศเนเธอร์แลนด์ เนื่องจากหลักการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมมีผลต่อข้อยกเว้นละเมิดลิขสิทธิ์ ปรากฏในคดี Dior v. Evora ศาลตัดสินว่า บนพื้นฐานของความสมดุลของผลประโยชน์ส่วนรวมกับประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ และมีความเป็นไปได้ที่จะใช้ข้อยกเว้นทางกฎหมายที่กำหนดขึ้นและจำกัดวงแคบเป็นพื้นฐานงานล้อเลียน²⁷

คำพิพากษาของประเทศไทย เนื่องจากกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยมิได้บัญญัติอย่างชัดเจนให้งานล้อเลียนเป็นการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมทำให้ยังมีประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่ถกเถียงกันคือ การพิจารณางานล้อเลียนเข้าข่ายการละเมิดลิขสิทธิ์ และการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมต่องานล้อเลียนดังกล่าว นักกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่าการสร้างงานล้อเลียนเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ เนื่องจากกระบวนการในการสร้างงานล้อเลียนต้องทำซ้ำหรือดัดแปลงงานของบุคคลอื่นเพื่อให้คนทั่วไปเข้าใจว่าเป็นการล้อเลียนงานใด ถ้าไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์งานนั้นจะเป็นละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ยังไม่มีความพิพากษาคัดสินอย่างชัดเจนให้งานล้อเลียน

²⁵ Copyright Directive 2001/29/EC, Article 5 (3) (k).

²⁶ Jan Bernd Nordemann and Viktoria Kraetzig, The German Bundesgerichtshof changes its concept of parody following CJEU Deckmyn v. Vrijheidsfonds, Kluwer Copyright Blog, November 2016, accessed June 8, 2023 <https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2016/11/03/the-german-bundesgerichtshof-changes-its-concept-of-parody-following-cjeu-deckmyn-v-vrijheidsfonds-vandersteen/>

²⁷ Martin Sentleban, *Quotation Parody and Fair Use* (Amsterdam: VU publishing, 2012), 392.

เป็นการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม²⁸

กล่าวโดยสรุปแนวคำพิพากษาของต่างประเทศและประเทศไทย พบว่าหลักเกณฑ์ของงานที่เป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามแนวคำพิพากษาของศาลต่างประเทศกับประเทศไทย มีดังนี้

Dinush Mendis and Martin Krechtschme ซึ่งเป็นนักกฎหมายที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาได้ศึกษาแล้วผลการศึกษา พบว่า ประเทศเยอรมนี และประเทศเนเธอร์แลนด์ ให้งานล้อเลียนเพื่อวัตถุประสงค์อารมณ์ขันไม่ถือว่าเป็นละเมิดลิขสิทธิ์เนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญรองรับเสรีภาพในการแสดงออก หรือรองรับสิทธิมนุษยชน ส่วนประเทศฝรั่งเศสมีการใช้หลักการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการทดสอบงานล้อเลียนเข้าข่ายเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยซึ่งข้อกำหนดแต่ละข้อจะต้องเป็นข้อยกเว้นที่ศาลสามารถใช้ได้นอกจากนี้ การพิจารณาว่างานล้อเลียนละเมิดลิขสิทธิ์ จำเป็นต้องการตีความจากวัตถุประสงค์ของงานล้อเลียนว่างานนั้น อยู่บนพื้นฐานของเหตุผลทางเศรษฐกิจ และการรับทราบแหล่งที่มาของงานล้อเลียน และสอดคล้องกับประเด็นทางสังคมและไม่มีวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ และในการพิจารณาว่างานล้อเลียนละเมิดลิขสิทธิ์ ควรจะคำนึงถึงหลักเกณฑ์สำคัญ ได้แก่ หลักเกณฑ์ที่ 1: งานล้อเลียนต้องมิได้มีวัตถุประสงค์เชิงพาณิชย์ โดยประเทศไทยใช้หลักเกณฑ์นี้ เมื่อพิจารณาจากมุมมองทางเศรษฐกิจและไม่มีวัตถุประสงค์ทางพาณิชย์อาจดูเหมือนสำหรับการประเมินการแข่งขันที่อาจเกิดขึ้นเช่นการแทนที่งานต้นฉบับโดยงานล้อเลียน ทว่าหลักเกณฑ์นั้นเคร่งครัดเกินไปสำหรับจุดประสงค์นั้น กฎหมายลิขสิทธิ์จึงใจถูกออกแบบมาเพื่อให้จะได้รับผลกระทบจากการขายที่หายไป แต่การล้อเลียนเชิงพาณิชย์อาจเพิ่มความต้องการสำหรับต้นฉบับหรือขายในท้องตลาดที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง งานล้อเลียนต้องไม่มีลักษณะทางการค้าหรือเพื่อการศึกษาที่ไม่แสวงหาผลกำไร หลักเกณฑ์ที่ 2: งานล้อเลียนต้องไม่มีผลกระทบต่อตลาดสำหรับต้นฉบับ ซึ่งประเทศไทยใช้หลักเกณฑ์นี้ โดยกำหนดให้มีการกำหนดขอบเขตของการใช้งานล้อเลียนในตลาดที่มีศักยภาพหรือมูลค่าของงานที่มีลิขสิทธิ์ ส่วนประเทศฝรั่งเศสใช้หลักเกณฑ์ที่ 2: งานล้อเลียนต้องไม่มีผลกระทบต่อตลาดสำหรับต้นฉบับ โดยไม่อนุญาตให้มีการล้อเลียนเพื่อแข่งขันกับงานต้นฉบับ ส่วนประเทศเยอรมนีเน้นย้ำในการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการแสวงหาผลประโยชน์จากงานลิขสิทธิ์ ส่วนประเทศฝรั่งเศสมุ่งเน้นในการทดแทนในกรณีที่ไม่ควรหลอกลวงประชาชนเกี่ยวกับแหล่งที่มาต้นฉบับของงานล้อเลียน หลักเกณฑ์ที่ 3: งานล้อเลียนต้องไม่ใช่ต้นฉบับมากเกินไปจนความจำเป็น หลักเกณฑ์ที่ 4: งานล้อเลียนต้องเพิ่ม

²⁸ พิศวาท สุขธนพันธุ์ และณัฐพงศ์ สุวรรณอินทร์, "การล้อเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์กับกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย: ศึกษากรณีปัญหาการตีความว่าด้วยการใช้งานที่เป็นธรรม," *วารสารรวมคำแห่งฉบับนิติศาสตร์*, 9 ฉ. 2 (2563): 16-17.

การสร้างใหม่ที่สำคัญ หลักเกณฑ์ที่ 5: งานล้อเลียนต้องมีอารมณ์ขันหรือมีเจตนาวิพากษ์วิจารณ์ หลักเกณฑ์ที่ 6: งานล้อเลียนจะต้องพิจารณาการมีส่วนร่วมและความตั้งใจของงานล้อเลียน การประเมินประเภทนี้เกิดขึ้นในเขตอำนาจศาลส่วนใหญ่ที่ได้รับการตรวจสอบ ในแนวคำพิพากษาของประเทศฝรั่งเศส ศาลปฏิเสธการป้องกันงานล้อเลียน ถ้าการใช้งานเป็นเพียงความเห็น ตั้งใจเป็นโฆษณา หรือถ้าจุดที่สามารถทำได้โดยใช้ภาพที่แตกต่างกันในประเทศเยอรมนี กฎหมายกำหนดเงื่อนไขสำคัญสำหรับการใช้ผลงานอย่างไม่จำกัดในรูปแบบของงานล้อเลียนหรือการ์ตูนล้อเลียน โดยผลงานใหม่อาจมีความคล้ายคลึงกับงานต้นฉบับภายนอก แต่ต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์หรือเสียดสีที่แตกต่างจากแนวคิดดั้งเดิมอย่างชัดเจน เช่น การแสดงออกผ่านการล้อเลียนเพื่อสร้างความขัดแย้งทางความคิดกับเนื้อหาต้นฉบับ ทั้งนี้ การวิจารณ์ผ่านการใช้อารมณ์ล้อเลียนไม่จำเป็นต้องพุ่งเป้าไปที่ผลงานต้นฉบับเอง แต่อาจจะเป็นการวิจารณ์สภาพแวดล้อมหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลงานนั้น โดยไม่มีผลต่อการพิจารณาคดี นอกจากนี้ ศาลยังให้เหตุผลว่าการตีความกฎหมายต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ โดยในกรณีนี้ใช้หลักการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญมาตรา 5 (1) เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการคุ้มครองลิขสิทธิ์และเสรีภาพในการแสดงออก²⁹ หลักเกณฑ์ที่ 7: งานล้อเลียนต้องไม่เป็นอันตรายต่อสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของลิขสิทธิ์ หลักเกณฑ์ที่ 8: งานล้อเลียนต้องได้รับการลงโทษภายใต้กฎหมายของประเพณีทางสังคม หลักเกณฑ์ที่ 9: งานล้อเลียนต้องรับทราบแหล่งที่มาของงานต้นฉบับ³⁰

สำหรับประเทศไทยมีหลักเกณฑ์ประเมินว่างานล้อเลียนที่มีวัตถุประสงค์ทดแทนงานต้นฉบับในท้องตลาดเป็นละเมิดลิขสิทธิ์ โดยหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาว่างานล้อเลียนเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของประเทศไทยยังไม่เพียงพอ จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน และเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ผู้วิจัยจึงเห็นด้วยกับหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาว่างานล้อเลียนอันเป็นข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ที่มีความชัดเจน โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์สำคัญ ได้แก่ หลักเกณฑ์ที่ 1: งานล้อเลียนต้องไม่ใช่เชิงพาณิชย์ หลักเกณฑ์ที่ 2: งานล้อเลียนต้องไม่มีผลกระทบต่อตลาดสำหรับต้นฉบับ หลักเกณฑ์ที่ 3: งานล้อเลียนต้องไม่ใช่ต้นฉบับมากเกินไป ความจำเป็น หลักเกณฑ์ที่ 4: งานล้อเลียน ต้องเพิ่มการสร้างใหม่ที่สำคัญ หลักเกณฑ์ที่ 5: งานล้อเลียนต้องมีอารมณ์ขันหรือมีเจตนาวิพากษ์วิจารณ์ หลักเกณฑ์ที่ 6: งานล้อเลียนจะต้องมุ่งหมายไปที่งานที่ใช้ หลักเกณฑ์ที่ 7: งานล้อเลียนต้องไม่เป็นอันตรายต่อสิทธิส่วนบุคคลของ

²⁹ Mendis and Kreuschme, *The Treatment of Parodies under Copyright Law in Seven Jurisdiction*, 31.

³⁰ Mendis and Kreuschme, *The Treatment of Parodies under Copyright Law in Seven Jurisdiction*, 47.

เจ้าของลิขสิทธิ์ หลักเกณฑ์ที่ 8: งานล้อเลียนต้องได้รับการลงโทษภายใต้กฎเกณฑ์ของประเพณีทางสังคม หลักเกณฑ์ที่ 9: งานล้อเลียนต้องรับทราบแหล่งที่มาของงานต้นฉบับ เนื่องจากหลักเกณฑ์ทั้ง 9 ข้อนี้เหมาะกับบริบทของสังคมไทย

มาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ของประเทศไทยในงานล้อเลียนนั้น ควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์สำคัญที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย 1) เพิ่มคำนิยามของงานล้อเลียน 2) เพิ่มให้มีหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาว่างานล้อเลียนละเมิดลิขสิทธิ์ โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์สำคัญ ตามหลักเกณฑ์ที่ 1 ถึงหลักเกณฑ์ที่ 9 ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงมีข้อเสนอแนะควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีดังต่อไปนี้

4. ปัญหาทางกฎหมายงานล้อเลียนตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทย

4.1 ปัญหาคำนิยามของงานล้อเลียน

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ของประเทศไทยมิได้บัญญัติถึงนิยามของงานล้อเลียน ทำให้เกิดปัญหาในการตีความคำว่างานล้อเลียนมีขอบเขตน้อยเพียงใด ทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมายในการตีความคำว่างานล้อเลียน ดังนั้น การระบุนิยามของคำว่างานล้อเลียนจึงเป็นเรื่องสำคัญ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้มีการระบุนิยามของคำว่างานล้อเลียนไว้เป็นการเฉพาะ โดยมีพิชญ์สินี สุขสุดประเสริฐ เสนอให้คำนิยาม “ล้อเลียนหรืออำพราง” หมายความว่า งานที่ล้อเลียนหรือเลียนแบบหรือบิดเบือนงานต้นแบบของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์หรือบทประพันธ์ของนักเขียนคนใดคนหนึ่ง³¹ แต่ผู้เขียนเห็นว่าคำนิยามดังกล่าวยังไม่เพียงพอในการแก้ปัญหในการตีความคำว่างานล้อเลียน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นด้วยกับคำนิยามของ CJEU เนื่องจากคำนิยามมีความชัดเจนทันสมัย และเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย คำนิยามของคำว่า “งานล้อเลียน” ที่กำหนดโดย CJEU ว่า งานล้อเลียนจำเป็นจะต้องทำให้นึกถึงงานเดิมที่มีอยู่ก่อน แต่ในขณะเดียวกันก็มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด และสร้างการแสดงออกถึงอารมณ์ขันหรือเยาะเย้ย จึงควรที่จะเพิ่มเติม มาตรา 4 ให้มีคำนิยามของคำว่า งานล้อเลียนว่า งานล้อเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์โดยงานล้อเลียนต้องกล่าวถึงงานต้นฉบับที่มีอยู่ก่อนและงานล้อเลียนต้องมีความแตกต่างอย่างชัดแจ้ง และมีวัตถุประสงค์เพื่ออารมณ์ขันหรือวิจารณ์

³¹ พิชญ์สินี สุขสุดประเสริฐ, “การคุ้มครองงานล้อเลียน (Parody) ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย,”

แต่เมื่อมีคดีเกี่ยวกับงานล้อเลียนขึ้นมา ศาลมีการปรับใช้กับงานล้อเลียนภายใต้ข้อยกเว้นตามหลักการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม สำหรับเนื้อหาที่ผู้สร้างสรรค์ขึ้นที่มีได้เป็นเชิงพาณิชย์และเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว มาตรา 32 กำหนดไว้ว่าการกระทำเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัย การศึกษาส่วนตัว การศึกษา ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์และต้องมีวัตถุประสงค์ที่มีได้เป็นเชิงพาณิชย์เท่านั้น และต้องไม่มีผลเสียทางการเงินหรืออย่างอื่นอย่างมากต่อการแสวงหาผลประโยชน์หรือการแสวงหาประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นจากงานที่มีอยู่หรือเรื่อง รวมถึงงานใหม่ไม่ควรแทนที่งานที่มีอยู่เอกลักษณ์ของงานที่มีอยู่แล้วเป็นที่รู้จัก

4.2 ปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์

เมื่อมีการล้อเลียนงานของผู้อื่นนั้นและมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ดัดแปลงงานของผู้อื่น โดยอาจจะใช้การเสียดสีประเด็นที่ประชาชนกำลังให้ความสนใจในสังคม เพราะว่าการวิพากษ์วิจารณ์นั้นคือการแสดงความคิดเห็นดีชม สำหรับการล้อเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์กับกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยมีปัญหาการตีความว่าด้วยการใช้งานที่เป็นธรรมนั้น งานวิจัยนี้ได้ศึกษาการล้อเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นเป็นประเด็นปัญหาทางกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ได้รับความสนใจในทางวิชาการว่าสถานะของงานล้อเลียนกับการปรับใช้ มาตรา 32 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ผลจากการศึกษา พบว่า งานล้อเลียนเป็นการกระทำที่ละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์หรือผู้สร้างสรรค์งานนั้น เพราะการล้อเลียนงานของบุคคลอื่นย่อมต้องทำซ้ำหรือดัดแปลงงานของบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นการล้อเลียนงานใด และมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีได้บัญญัติอย่างชัดแจ้งให้งานล้อเลียนเป็นการกระทำที่ได้รับยกเว้นว่าไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ สำหรับนักกฎหมายส่วนใหญ่ เช่น อาจารย์ปริญญา ดิผดุง อาจารย์นันทนน อินทนนท์ และอาจารย์สิบลี ทวีผล มีความเห็นว่า การที่ผู้สร้างงานที่ทำขึ้นล้อเลียนต้องใช้งานต้นฉบับอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นในเนื้อหาเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้สาธารณชนเข้าใจว่าเป็นงานล้อเลียนงานต้นฉบับอันมีลิขสิทธิ์ของผู้ใดเท่านั้น ยังถือได้ว่าเป็นการใช้งานต้นฉบับอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรอีกด้วย การสร้างงานล้อเลียนในลักษณะเช่นนี้ ถือได้ว่าเป็นการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นโดยชอบธรรมและเข้าข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ดังที่บัญญัติไว้เป็นหลักการในมาตรา 32 วรรคหนึ่งได้³²

มาตรา 32 ซึ่งได้บัญญัติไว้ถึงการกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์แต่ไม่ได้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ซึ่งรวมไปถึงการล้อเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์ด้วย แต่การกระทำต่าง ๆ ต้องไม่ได้กระทำเพื่อแสวงหาผลกำไรซึ่งอาจเป็นการปิดโอกาสผู้ที่จะคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานล้อเลียนเพราะเจ้าของ

³² พิศวาท สุนทรพันธุ์ และณัฐพงศ์ สุวรรณอินทร์, “การล้อเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์กับกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย: ศึกษากรณีปัญหาการตีความว่าด้วยการใช้งานที่เป็นธรรม,” 17.

ลิขสิทธิ์ถือว่าเป็นผลงานประเภทใดก็ต้องการผลตอบแทนที่ดีอันรวมไปถึงกำไรจากการขายผลงานของตัวเอง ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ามาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นมาตราที่บัญญัติไว้กว้าง ๆ มิได้บัญญัติเกี่ยวกับงานล้อเลียนเป็นการเฉพาะ

การล้อเลียนในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของงานนั้นต้องพิจารณามาตรา 32 วรรคหนึ่งช่วงท้าย ซึ่งก็คือการนำงานของผู้อื่นไปล้อเลียนนั้นต้องไม่เป็นการที่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรถึงจะเข้าข่ายยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยการนำงานของผู้อื่นมาล้อเลียนนั้นถือได้ว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์อยู่แล้วแต่ไม่มากเกินไปเกินสมควร โดยมาตรา 32 ใช้คำว่าเกินสมควรเป็นถ้อยคำเชิงอัตวิสัย แสดงว่ากฎหมาย มีจุดประสงค์ให้พิจารณาพฤติการณ์ในกรณีต่าง ๆ แต่ละกรณีว่าการกระทำของผู้ที่นำงานของผู้อื่นไปล้อเลียนนั้น มีลักษณะเป็นการกระทบกระเทือนถึงสิทธิของเจ้าของเกินสมควร การพิจารณาข้อเท็จจริงจึงต้องพิจารณาทุกด้าน เช่น การนำเพลงของผู้อื่นมาใส่ทำนองล้อเลียนซึ่งการนำเพลงของผู้อื่นมาทำเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นการทำซ้ำดัดแปลงอันถือได้ว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แต่ในกรณีนี้เนื่องจากเป็นการนำทำนองที่มีอารมณ์ขันใส่เข้าไปในเพลงเพื่อเป็นการล้อเลียนเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันเท่านั้น บุคคลทั่วไปที่สนใจเพลงต้นฉบับน่าจะไม่ได้ลดความสนใจของเพลงดังกล่าวลง เพราะทำนองเท่านั้นที่เปลี่ยนไปทำให้เพลงเป็นที่รู้จักมากกว่าเดิม การกระทำดังกล่าวจึงไม่เป็นการกระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร แต่หากส่วนที่นำมาล้อเลียนเป็นสาระสำคัญของงานอันมีลิขสิทธิ์ผลทางกฎหมายอาจเปลี่ยนแปลงไปโดยต้องเปรียบเทียบสัดส่วนกับงานทั้งหมด ดังนั้น การล้อเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นต้องพิจารณาถึงสัดส่วนของงานทั้งหมดด้วยว่าถือเป็นสาระสำคัญของงานนั้นทำให้การล้อเลียนไม่ถือว่าเป็นหลักการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม

พิชญ์สินี สุขสุดประเสริฐ เห็นว่า งานที่ทำการล้อเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นมิให้ถือได้ว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้ (1) ต้องมีความตลกขบขัน (2) ปริมาณของงานที่นำมาต้องไม่มากเกินไป (3) ไม่เป็นการกระทำเพื่อการค้าหรือหากำไร (4) ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิทางด้านการตลาดของเจ้าของลิขสิทธิ์³³ แต่ผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดหลักเกณฑ์ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ยังไม่เพียงพอและยังไม่ชัดเจนในการแก้ปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์

³³ พิชญ์สินี สุขสุดประเสริฐ, “การคุ้มครองงานล้อเลียน (Parody) ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย,”

คัมภีร์ ฎูเซียวชาญวิทย์ เห็นว่า การที่ให้อำนาจการล่อเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นควรจะปรับเข้ากับมาตรา 32 วรรคสอง (3) อันเป็นกรณีของการตีพิมพ์ วิจัยโดยรับรู้ถึงการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ประเด็นปัญหาอยู่ที่การล่อเลียนกับการตีพิมพ์หรือวิจารณ์มีความคล้ายคลึง ในขณะที่ประเทศไทย ไม่มีบทบัญญัติเฉพาะในเรื่องการล่อเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์โดยเสนอแนวทางแก้ปัญหาเพิ่มเติม บทบัญญัติข้อยกเว้นที่ว่า การใช้งานอันมีลิขสิทธิ์หรือดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากได้ทำไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการล่อเลียน³⁴

อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นด้วยกับ Dinush Mendis and Martin Krechtschme เห็นว่า การกำหนดหลักเกณฑ์ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ จำเป็นต้องมีการตีความจากวัตถุประสงค์ของงานล่อเลียนว่างานนั้นอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลทางเศรษฐกิจและการรับทราบแหล่งที่มาของงานล่อเลียน และสอดคล้องกับประเพณีทางสังคม และไม่มีวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์และต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร ได้แก่ หลักเกณฑ์ที่ 1: งานล่อเลียนต้องไม่ใช่เชิงพาณิชย์ หลักเกณฑ์ที่ 2: งานล่อเลียนต้องไม่มีผลกระทบต่อตลาดสำหรับต้นฉบับ หลักเกณฑ์ที่ 3: งานล่อเลียนต้องไม่ใช่ต้นฉบับมากเกินไปจนความจำเป็น หลักเกณฑ์ที่ 4: งานล่อเลียน ต้องเพิ่มการสร้างใหม่ที่สำคัญ หลักเกณฑ์ที่ 5: งานล่อเลียนต้องมีการยอมรับหรือมีเจตนาวิพากษ์วิจารณ์ หลักเกณฑ์ที่ 6: งานล่อเลียนจะต้องมุ่งหมายไปทำงานที่ใช้ หลักเกณฑ์ที่ 7: งานล่อเลียน ต้องไม่เป็นอันตรายต่อสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของลิขสิทธิ์ หลักเกณฑ์ที่ 8: งานล่อเลียนต้องได้รับการลงโทษภายใต้กฎหมายของประเพณีทางสังคม หลักเกณฑ์ที่ 9: งานล่อเลียนต้องรับทราบแหล่งที่มาของงานต้นฉบับ³⁵

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศไทยมีความแตกต่างกัน คืองานล่อเลียนในกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศเนเธอร์แลนด์นั้นมีข้อกำหนดในการนำข้อกำหนดการใช้งานที่เหมาะสมแบบปลายเปิดมาใช้จะถูกละเว้นอีกครั้งในคำพิพากษาของศาล สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาสิทธิของการอ้างอิงการยกเว้นงานล่อเลียนและการปรับใช้งานล่อเลียนกับหลักการใช้งาน โดยชอบธรรมอย่างชัดเจน แตกต่างกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยที่มีข้อยกเว้นในการปรับใช้งานล่อเลียนที่ยังไม่ชัดเจนและไม่เพียงพอ

³⁴ คัมภีร์ ฎูเซียวชาญวิทย์, “การล่อเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์ของไทย,” (การค้นคว้าอิสระนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2552), 82.

³⁵ Mendis and Krechtschme, *The Treatment of Parodies under Copyright Law in Seven Jurisdiction*, 47.

5.1 บทคำนิยามของงานล้อเลียนตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของต่างประเทศกับประเทศไทย

คำนิยามมีความชัดเจนทันสมัย และเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย คำนิยามของคำว่า “งานล้อเลียน” ที่กำหนดโดย CJEU ว่า งานล้อเลียนจำเป็นจะต้องทำให้นึกถึงงานเดิมที่มีอยู่ก่อน แต่ในขณะเดียวกันก็มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด และสร้างการแสดงออกถึงอารมณ์ขันหรือเยาะเย้ย จึงควรที่จะเพิ่มเติม มาตรา 4 ให้มีคำนิยามของคำว่า งานล้อเลียนว่า งานล้อเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์โดยงานล้อเลียนต้องกล่าวถึงงานต้นฉบับที่มีอยู่ก่อนและงานล้อเลียนต้องมีความแตกต่างอย่างชัดเจน และมีวัตถุประสงค์เพื่ออารมณ์ขันหรือวิจารณ์

5.2 การกำหนดหลักเกณฑ์ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ของต่างประเทศกับประเทศไทย

ประเทศฝรั่งเศส มีมาตรา 122-5 แห่งประมวลกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศฝรั่งเศส ค.ศ. 1992 รับรองสิทธิเพื่อลอกเลียน งานศิลปะที่ลอกเลียน หรือละครใบ้เพื่อล้อเลียนเสียดสี และแนวคำพิพากษาวางหลักว่างานล้อเลียนที่มีอารมณ์ขันและการเปลี่ยนแปลงหรือการดัดแปลงที่เป็นสาระสำคัญของงานลิขสิทธิ์ โดยปราศจากความตั้งใจที่จะสร้างความเสียหายและให้สามารถใช้ในเชิงพาณิชย์ได้ **ประเทศเยอรมนี** มีมาตรา 24 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1965 ของประเทศเยอรมนี ยอมรับการล้อเลียนภายใต้การใช้งานโดยชอบธรรม และมีคำพิพากษาศาลได้ตีความ มาตรา 24 (1) การวิจัยและการศึกษา และคำพิพากษาให้คำนึงถึงความจำเป็นที่จะยืมจากงานต้นฉบับ **ประเทศเนเธอร์แลนด์** มีมาตรา 18b ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ดัตช์ ค.ศ. 1912 ยอมรับงานในบริบทของงานวรรณกรรมลอกเลียน การล้อเลียนงานทางวิทยาศาสตร์ หรืองานศิลปะล้อเลียน ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ดัตช์ ค.ศ. 1912 แก้ไขเพิ่มเติมในปี 2004 ภายใต้กฎหมายใหม่นี้ การตรวจสอบการล้อเลียนตามปกติควรคำนึงถึงประเพณีทางสังคม และคำพิพากษากรณีงานล้อเลียนที่แสดงบทบาทของเพศ ยาเสพติด และการก่อการร้าย ไม่สามารถอ้างงานล้อเลียนแต่เป็นละเมิดลิขสิทธิ์ **ประเทศไทย** มีมาตรา 32 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ของประเทศไทยมิได้บัญญัติถึงงานล้อเลียนอย่างชัดเจนว่าสามารถเข้าข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ แต่มีการปรับใช้กับงานล้อเลียนภายใต้ข้อยกเว้นตามหลักการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมสำหรับเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างขึ้นที่มีได้เป็นเชิงพาณิชย์และเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว มาตรา 32 กำหนดไว้ว่าการกระทำเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัย การศึกษาส่วนตัว การศึกษาไม่ละเมิดลิขสิทธิ์และต้องมีวัตถุประสงค์ที่มีได้เป็นเชิงพาณิชย์เท่านั้นและต้องไม่มีผลเสียทางการเงินหรืออย่างอื่นอย่างมากต่อการแสวงหาผลประโยชน์หรือการแสวงหาประโยชน์

ที่อาจเกิดขึ้นจากงานที่มีอยู่หรือเรื่อง รวมถึงงานใหม่ไม่ควรแทนที่งานที่มีอยู่เอกลักษณ์ของงานที่มีอยู่แล้ว

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ของประเทศไทยในงานล้อเลียนนั้น ควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์สำคัญที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย 1) เพิ่มคำนิยามของงานล้อเลียน 2) เพิ่มให้มีเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาว่างานล้อเลียนละเมิดลิขสิทธิ์ โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์สำคัญ ได้แก่ หลักเกณฑ์ที่ 1: งานล้อเลียนต้องไม่ใช่เชิงพาณิชย์ หลักเกณฑ์ที่ 2: งานล้อเลียนต้องไม่มีผลกระทบต่อตลาดสำหรับต้นฉบับ หลักเกณฑ์ที่ 3: งานล้อเลียนต้องไม่ใช่ต้นฉบับมากเกินไปจนความจำเป็น หลักเกณฑ์ที่ 4: งานล้อเลียน ต้องเพิ่มการสร้างใหม่ที่สำคัญ หลักเกณฑ์ที่ 5: งานล้อเลียน ต้องมีอารมณ์ขันหรือมีเจตนาวิพากษ์วิจารณ์ หลักเกณฑ์ที่ 6: งานล้อเลียนจะต้องมุ่งหมายไปที่งานที่ใช้ หลักเกณฑ์ที่ 7: งานล้อเลียนต้องไม่เป็นอันตรายต่อสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของลิขสิทธิ์ หลักเกณฑ์ที่ 8: งานล้อเลียนต้องได้รับการลงโทษภายใต้กฎหมายของประเพณีทางสังคม หลักเกณฑ์ที่ 9: งานล้อเลียนต้องรับทราบแหล่งที่มาของงานต้นฉบับ

จึงมีข้อเสนอแนะควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีดังต่อไปนี้

1) มาตรา 4 ควรจะเพิ่มคำนิยามของคำว่า งานล้อเลียน หมายถึง งานล้อเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์โดยงานล้อเลียนต้องกล่าวถึงงานต้นฉบับที่มีอยู่ก่อนและงานล้อเลียนต้องมีความแตกต่างอย่างชัดเจน และมีวัตถุประสงค์เพื่ออารมณ์ขันหรือวิจารณ์

2) มาตรา 32 ควรจะเพิ่มเติมให้มีหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาว่างานล้อเลียนละเมิดลิขสิทธิ์ต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์สำคัญ ได้แก่ หลักเกณฑ์ที่ 1: งานล้อเลียนต้องไม่ใช่เชิงพาณิชย์ หลักเกณฑ์ที่ 2: งานล้อเลียนต้องไม่มีผลกระทบต่อตลาดสำหรับต้นฉบับ หลักเกณฑ์ที่ 3: งานล้อเลียนต้องไม่ใช่ต้นฉบับมากเกินไปจนความจำเป็น หลักเกณฑ์ที่ 4: งานล้อเลียน ต้องเพิ่มการสร้างใหม่ที่สำคัญ หลักเกณฑ์ที่ 5: งานล้อเลียน ต้องมีอารมณ์ขันหรือมีเจตนาวิพากษ์วิจารณ์ หลักเกณฑ์ที่ 6: งานล้อเลียนจะต้องมุ่งหมายไปที่งานที่ใช้ หลักเกณฑ์ที่ 7: งานล้อเลียนต้องไม่เป็นอันตรายต่อสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของลิขสิทธิ์ หลักเกณฑ์ที่ 8: งานล้อเลียนต้องได้รับการลงโทษภายใต้กฎหมายของประเพณีทางสังคม หลักเกณฑ์ที่ 9: งานล้อเลียนต้องรับทราบแหล่งที่มาของงานต้นฉบับ³⁶

³⁶ บทความวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2566

References

- Adeney, Elizabeth. "Authors' Rights in Works of Public Sculpture: A German/Australian Comparison." *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 33, no. 2 (2002): 164-185.
- Amnat Nettayasupha, and Chanchai Areewitthayalert. *Explanation of Copyright Law*. Bangkok: Winyuchon. 2015. [In Thai]
- Deazley, Ronan. "Copyright and Parody: Taking Backwards the Gowers Review?." *Modern Law Review* 73, no. 5 (2010): 785-823.
- Geller, Paul Edward. "A German Approach to Fair Use: Test Cases for TRIPs Criteria for Copyright Limitations? *Journal of the Copyright Society of the USA*. 57 (2001): 553-571.
- Jiraprapa Maglin. *Explanation of Copyright Law*. 2nd ed. Bangkok: Winyuchon, 2017. [In Thai]
- Kumpee Phucheawchanwit. "Parody of Copyright Work." Master's Independent Study. Faculty of Law. Assumption University. 2009. [In Thai]
- Lagarde, Laetitia, and Carolyn Ang. Parody in the UK and France: Defined by humour?. Accessed June 8, 2023. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/9-625-2313?contextData=\(sc.Default\)&transitionType=Default&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/9-625-2313?contextData=(sc.Default)&transitionType=Default&firstPage=true).
- Mattila, Henri. "Parody and Copyright in the European Union Law." Master's thesis, Tampere University, 2019.
- Mendis, Dinush, and Martin Krestschme. *The Treatment of Parodies under Copyright Law in Seven Jurisdiction*. Bournemouth: Crown, 2013.
- Nordemann, Jan Bernd., and Kraetzig, Viktoria. *The German Bundesgerichtshof Changes its Concept of Parody Following CJEU Deckmyn v. Vrijheidsfonds*. Kluwer Copyright Blog. November, 2016. Accessed June 8, 2023. <https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2016/11/03/the-german-bundesgerichtshof-changes-its-concept-of-parody-following-cjeu-deckmyn-v-vrijheidsfonds-vandersteen/>.

- Panithan Poolrak. "Copyright Problems on Parody Works." Master's thesis, Faculty of Law, Thammasat University. 2013. [In Thai]
- Pitsinee Suksudprasert. "The Protection of the Parody Work According to Thailand." Copyright Act." Master's thesis, Faculty of Law, Bangkok University. 2008. [In Thai]
- Pisawat Sukonthapan and Nattapong Suwan-in. "Parody of a Copyrighted Work and the Thai Copyright Act: The Study of Fair Use Interpretation." *Ramkhamhaeng Law Journal* 9, no. 2 (2018): 1-33. [In Thai]
- Phongsakon Penchan. "Legal Issues Concerning Moral Rights with Rights Management Information of Copyright Law." Master's thesis, Faculty of Law Pridi. Dhurakij Pundit University, 2018. [In Thai]
- Senfteben, Martin. *Quotation Parody and Fair Use*. Amsterdam: VU Publishing. 2012.
- Tathchai Suppaonsiri. *Copyright Law along with the Copyright Act 2537*. Bangkok: Nititham, 2001. [In Thai]